ut post administratum sacramentum Pœnitentiæ uni, non superesset spatium, ut aliis morituris Pœnitentiæ sacramentum administraretur; vel si eo sacramento administrando mortem vitare non posset, & sic populus destitueretur Sacerdotibus, ut ex doctrina Suarii *De synodo diœces. lib.* 13. *cap.* 19. §. 18. 19. *nov. edit.*

96 In ordine ad extremam Unctionem ex doctrina ejusdem Suarii tunc tenetur parochus illam administrare; quatenus valeat absque morali periculo. *ib* *

97 ☞ Mirum quod *Auctor* tametsi Regularis *n.* 67. videatur sentire quod ex constitutione Bened. XIII. quæ *incip.* Pretiosus, fas sit parochis associantibus cadavera suorum parochianorum cum stola, & cru-
98 ce elevata ingredi in ecclesias Regularium. Nulla enim potest amplius haberi ratio de mox dicta Benedictina constitutione, utpote quæ non diffitente ipso *Auctore n.* 67. à Clemente XII. in constitutione, cui est initium *Romanus Pontifex*, fuit reducta ad terminos Juris communis Concilii Trident. & Apos-
99 tolicarum constitutionum. Nec facit ad rem, quod revocata dici debet Benedictina constutio in quan-
100 tum Regularibus est favorabilis. Sciendum enim est, quod ubi constitutio statuit, ut fas esset parochis associantibus cadavera suorum parochianorum ingredi cum stola, & cruce elevata in ecclesias Regularium, ubi simul statuit, ut & vicissim fas esset Regularibus invitatis ad funera cum cruce elevata ingredi in ecclesias parochiales. Nulla autem æqui bonique ratio paritur, ut ea revocata dicatur in favorabilibus Regularibus, non item in favorabilibus parochis, quando unum alterius gratia concessum est.

101 De hac igitur quæstione judicium ferendum est
102 seposita præfata constitutione Benedictina. Certum autem est, quod ea seposita, ubi *agitur* (sunt verba Rotæ *in Valentina Funerum* 7. *Decemb.* 1731. §. 4. *& seq. cor. feliciter regnante Summo Pontifice* inter impressas *decis.* 30. *num.* 2. *& plur. seq.*) "de cadaveribus tumulandis in ecclesia Regularium "ratione exemptionis, qua ipsi fere omnes peculia- "ri Sedis Apostolicæ beneficio fruuntur in suis ec- "clesiis, & monasteriis quamvis intra limites, paro- "chiæ positis, Rector pastorali Jurisdictione præ- "eminentia tam actu quàm habitu adeo est destitu- "tus, ut si velit in associatione cadaverum cum "stola, & cruce per dictas ecclesias incedere, vel "exequias ecclesiastico ritu celebrare, vel alios "quoscumque actus ab officio, & potestate paro- "chiali simili modo dependentes ibidem exercere, "positivam Juris resistentiam potius habere dicatur, "sicque omnino excludendus &c. Sed teneatur ter- "minare preces associatorias ante Januam ecclesiæ, "ibique benedicere, & dare ultimum vale."

103 Sensit vero Rota in dicta *Valentina Funerum loc. cit.* quod ex immemorabili consuetudine, vel alio legitimo titulo possint parochi jus acquirere ingrediendi ecclesias Regularium, non obstante ipsarum exemptione cum stola, & cruce elevata, inibique fa-
104 ciendi officium funebre. Adeoque sentit necessariam esse consuetudinem immemorabilem, ut in specie ejus causæ prodesse haud crediderit consuetudinem, propterea quod de ea testificati haud fuere Testes cum notissimis requisitis. *Glos. in c. 1. verb.* Memoria, *de Præscript. in* 6.

105 At non immerito dubitari de hac opinione potest; Idque quia Regulares nituntur tantummodo privilegiis exemptionis, & non dispositioni Juris communis; contra vero parochi pro se habeant assistentiam juris communis; immemorabilis autem vel centenaria, vel quadragenaria cum titulo colorato numquam requiritur tum quum agitur adversus eos, qui non dispositioni Juris communis, sed privilegiis nituntur; præsertim si præscribentes habeant pro se Juris communis assistentiam.

106 Ceterum excludi parochi ab ingressu in ecclesias Regularium nequeunt, si declarent, "expeditum ac "privativum exercitium functionum funebrium illis "(*id est ecclesiis Regularium*) relicturos, ac insuper "oblata conditione dimittendi propriam crucem, quæ "ingressum præfatum longe faciliorem reddit, re- "movetque obstaculum tam Sacrarum Congregatio- "num, quàm Sacræ Rotæ obsistentium hujusmodi "ingressui, quæ intelligendæ sunt in casu ingressus "cum cruce elevata, secus ea inclinata: *Sunt ver- "ba Rotæ* in Melevitana funerum super ingressu in "ecclesias Regularium 23. Novembris 1744. §. 3. "coram clar. mem. Millino. *Confer etiam* Pignat. con- "sult. canon. tom. 3. consult. 48. fer. per tot."

107 * Quid mirum, si nullius partis studio abreptus ego *loc. cit.* visus sum sentire, quod ex constitutione Benedicti XIII. *incip.* Pretiosus, fas sit parochis associantibus cadavera suorum parochianorum cum stola, & cruce elevata ingredi in ecclesias Regularium? Visus sum, *inquam*, nam quæ *ibi* adduco, dubitantis in modum adduco, ut legenti patet; sententiamque meam potius sub *num.* 68. in medium profero hisce verbis: Quid autem, attentis tot allatis contrariis resolutionibus & decisionibus, concludendum sit? Mihi videtur standum esse cujusque loci legitimæ consuetudini, cum ipsa sit optima legum interpres.... Nisi tamen (ut subjungo *ibid. numer.* 69.) declaretur, ut satis probabile & consonum est, quod Clemens XII. in dicta sua constitut. *Romanus Pontifex* revocaverit illas ad favorem Regularium emanatas solum quoad maxima privilegia &c. Regularibus concessa, non autem quoad hanc dispositionem &c. sed quidquid senserim *cit. loc.* nunc attendenda sunt quæ tradidi sub sequenti *num.* 88. prout videre est supra in hoc eodem articulo. *

Vid. add. omis. in fin. tom. pag. 395.

ARTICULUS IV.

Parochus quoad ea, quæ concernunt immunitatem.

Non est hic opus summario.

1 Parochus post delictum commissum confugiens ad propriam domum parochialem gaudet immunitate; Sacr. Congr. Immunit. *in Mutinen.* 18. *Febr.* 1631. *l.* 2. *decr. Paul. pag.* 69.

2 Parochus captus pro debito in propria domo parochiali gaudet immun. eccl. & est restituendus; Ead. Sacr. Congr. *in Ariminensi* 2. *Maii* 1661. *lib. decr. Rocci part.* 331.

3 Parochus captus in propria domo parochiali, etiamsi distante ab ecclesia, gaudet immunitate; & restituenda ei sunt ablata, seu quæ solvit, ne deduceretur ad carceres; Ead. Sacr. Congr. *in Portuen.* 24. *Maii* 1672. *lib.* 1. *decr. Altovit. pag.* 692.

4 Verum Episcopus potest extrahere parochum à propria domo parochiali ad correctionem tantum; Ead. Sacr. Congr. *in Interamn.* 27. *Maii* 1640. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 14.

5 Sic parochus repertus in fraganti delicto cum muliere in domo parochiali extrahi potuit per Episcopum ed effectum correctionis; Ead. Sacr. Congr. *in Aretina* 31. *Augusti* 1648. *lib.* 4. *decr. Paul. p.* 86.

6 Circa parochum inobedientem iterato Episcopi præcepto de dimittenda è domo sua parochiali muliere malæ famæ, cum de mandato ejusdem Episcopi extractus fuisset è dicta domo simul cum muliere, & conjectus in carceres; Sacr. Congr. pronuntiavit, bene extractum fuisse ad correctionem; & retinendum arbitrio Episcopi ad eumdem effectum, nec dimittendum, nisi renovato præcepto de non conversando cum muliere; Ead. Sacr. Congr. *in Aretina* 15. *Novemb.* 1689. *lib. decr. Martelli p.* 526.

7 Attamen parochus nulliter extractus jussu Pro-Vicarii per curiam laicam è domo parochiali, & successive detentus in carceribus à Vicario Generali nomine ecclesiæ, est restituendus; Eadem Sacr. Congr. *in Nonantulana* 22. *April.* 1698. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.* 149.

8 Aliquando datur Episcopo facultas extrahendi cum debita decentia, & interventu personæ ecclesiasticæ ad formam Bullæ, è domo parochiali, tum parochum, tum mulierem, qua sub prætextu famulæ revera ut concubina utebatur, ad effectum retinendi in carceribus per aliquot tempus nomine Sacr. Congr. ad correctionem tantum; Eadem Sacr. Congr. *in Feretrana* 10. *Decemb.* 1692. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 9. (*Vid. verb.* Forum, præcipue vers. Proponitur :: & vers. De concubinariis::)

9 Item datur facultas Episcopo carcerandi in ecclesia, & quocumque loco immuni parochum pravæ, incorregibilis, & scandalosæ qualitatis, qui post barbaram occisionem sui pensionarii, qui ei resignavit curam, ac ejus servæ, fugitus è carceribus habitabat cum suis in domo parochiali, & celebrabat sacrum suo populo, & datur etiam facultas ejiciendi ab ecclesia in domo parochiali consanguineos ejusdem, & alias personas ibidem confugitas pro dicta causa; Eadem Sacr. Congr. *in Asculana* 26. *Sept.* 1679. *lib.* 2. *decr. Altoviti pag.* 1847.

10 Parochum, seu Curatum conjectum in carceres nimis asperos Sacr. Congr. mandat Episcopo, ut faciat charitative tractari; Ead. Sacr. Congr. in *Pisana* 19. *Febr.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vallem. p.* 172.

11 Quoad parochum suspensum ab Episcopo in contumaciam injungitur eidem Episcopo, ut procedat ad reintegrationem bonorum, & suspensis censuris per duos menses dictus parochus compareat coram Episcopo, qui charitative recipiat, & nullo modo molestet; Eadem Sacr. Congr. *in Aquen.* 7. *Jul.* 1699. *lib.* 2. *decr. Vall. pag.* 229.

12 Eodem recusante comparere, ac denuo suspenso à curia episcopali, Sacr. Congr. decrevit, ut suspensa suspensione per tres menses Episcopus transmittat omnia acta; Eadem Sacr. Congr. *in eadem* 8. *Jun.* 1700. *ibi pag.* 293.

13 Extractus ab ecclesia ob violentiam illatam parocho jubetur restitui ecclesiæ præstita idonea fidejussione de non offendendo eumdem parochum; Ead. Sacr. Congr. *in Spoletana* 9. *Maii* 1990. *l. decr. Mart. p.* 610.

14 Vicarius Generalis ordinans carcerationem parochi in loco immuni, suspenditur arbitrio Sacr. Cong. Sic Sacr. Congr. Immun. *in Alban.* 12. *Sept.* 1684. *l.* 3. *decr. Altoviti p.* 363.

15 Domus Præposituræ contigua ecclesiæ gaudet immunitate etiam respectu bonorum ibidem existentium, quamvis pars ejusdem domus sit laico locata. Sacr. Congr. Immun. *in una Castri Durantis, sive Urban.* 19. *Aug.* 1630. *lib.* 2. *decr. Paul. p.* 54.

16 Domus parochialis gaudet Immunitate; Eadem Sacr. Congr. Immun. *in* 16. *Comen.* 25. *Febr.* 1690. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.* 138.

17 Etiamsi ab ecclesia distans, modo non sit locata, & inhabitata à laicis. Ead. Sacr. Congr. Immun. *in Cæsen.* 17. *Nov.* 1654. *lib.* 5. *decr. Paul. p.* 24.

18 Attamen distans ab ecclesia parochiali spatio circiter tertiæ partis milliarii non gaudet Immun. Eadem Sacr. Congr. Immun. *in una Civ. Castel.* 4. *Jul.* 1673. *lib.* 1. *decr. Altoviti p.* 817.

19 Domus, quæ habitatur à parocho, sed non est parochialis, id est, de pertinentia parochiæ, non gaudet Immun. Ead. Sacr. Congr. Immun. *in Alatrina* 5. *Maii* 1699. *lib.* 2. *decr. Vallem. p.* 217.

20 Domuncula de juribus ecclesiæ parochialis, ab ea tamen, & à domo parochi distans circa triginta passus, quæ solum inservit pro usu, & servitio parochi, non gaudet Immunitate. Eadem Sacr. Congr. Immun. *in Feretrana* 27. *Jul.* 1683. *l.* 3. *decr. Altoviti p.* 109.

PAROCHI PRÆSENTIA QUOAD MATRIMONIA, Vid. *verb.* Impedimenta Matrimonii *art.* 2. *à num.* 60. *ad* 112.

PARRICIDIUM.

1 Filius occidens proprium patrem naturæ crudelis sæpe sæpius indiscrete percutientem ipsum filium bonæ indoliis, restituitur ecclesiæ, à qua fiat extractus, nec condemnatur ad pœnam extraordinariam, ut petebatur. Sacr. Congr. Immun. *in Fulg.* 18. *Jul.* 1690. *lib. decr. Martelli p.* 636.

2 In causa parricidii Sanctissimus tribuit Archiepiscopo Ravennæ licentiam consignandi curiæ Legationis Urbani processum constitutum à Notario subdito ejus jurisdidictioni. Ead. S. C. Immun. *in Pisauren.* 21. *Apr.* 1694. *l.* 1. *decr. Vallem. pag.* 117.

3 Matricida extractus ab ecclesia gaudere debet immunitate ecclesiastica. Ead. Sacr. Congr. Immun. *in Arian.* 15. *Nov.* 1661. *lib. decr. Rocci p.* 267.

4 Parricidii pœna quæ sit. Vid. *verb.* Pœna *art.* 2. *à num.* 28. *ad* 133.

Vid. add. omis. in fin. tom. pag. 395.

PARVULI.

Non est hic opus summario.

1 Parvuli originale tantum peccatum habent. *Cap.* Majores 3. *de Baptismo*: ibi: *Qui peccato tantum originali tenentur.*

2 Parvuli utiliter baptizantur, licèt non credant; Ipsis enim in Baptismo deletur originale peccatum, *citat. cap.* Majores 3. *de Baptismo* (*Vid. verb.* Baptismus)

3 Parvulis in Baptismo fides aliorum sufficit. "*Cap.* "In Ecclesia Salvatoris per alios parvuli credunt, & "*in ejus Summario dicitur*: Aliorum fides in Baptis- "mate parvulos salvat. *Fiunt enim fideles per fidem* "*offerentium*, *cap.* Parvuli fideles 138. *dist.* 4.

4 "*de consecrat. ibi*: Parvuli fideles recte vocantur, "qui fidem per verba gestantium quodammodo con- "fitentur, & *in ejus Summario dicitur*: Offerentium "fides parvulos facit fideles."

5 Parvuli baptizati dicuntur fideles, non quia actu credunt, sed quia recipiunt Sacramentum fidei, scilicet Baptismum; *cap.* Nihil est aliud 76. *dist.* 4. *de consecr.*

6 Parvuli baptizati morientes salvantur, *cit. cap.* Majores 3. *de Baptismo.*

7 Sine Baptismo enim non possunt salvari, sive moriantur nati, sive in utero matris, "*Cap.* Firmis- "sime 2. & *cap.* Nulla 142. *dist.* 4. *de consecr.* ibi: "Nulla præter Baptismum salus promittitur in- "fantibus, quia infantes si per Sacramentum, quod "ad hoc est divinitus institutum, in credentium nu- "merum non transeunt, in tenebris manent."

8 Parvuli decedentes sine Baptismo quomodo puniantur juxta sententiam S. Augustini in canone *firmissime tene* 2. *dist.* 4. *de consecr.* Vid. *ibi.* At observa responsionem datam sub *verb.* Peccatum *numer.* 72.

9 Parvulis baptizatis non est necessaria Pœnitentia, *cap.* Tres sunt 81. *dist.* 1. *de pœnit.*

10 Parvuli carentes usu rationis non tenentur ad Eucharistiam de necessitate salutis. Non tamen damnari debent Patres antiqui, qui eam dabant. Concil. Tridentin. *sess.* 21. *cap.* 4. & *can.* 4. (*Vid. lit.*

BIBLIOTECA CENTRAL

lit.E. pag. 331. vers. Quinto :: *& pag. 332.*)

11 Parvulorum sepulchrum ab aliis debet esse separatum. Sacr. Congr. Rit. *in una Civitatis Castellanæ* 12. *Decemb.* 1620. Apud Aldan. *in compendio canonic. res. lib.* 1. *tit.* 36. *num.* 1. & Barbos. *in summa Apostol. dec. verb.* Parochus *num.* 1.

12 Parvulorum corpora possunt sepeliri in ecclesia Regularium, si ibi est sepulchrum majorum, vel concurrente consuetudine patet ibi eligit sepulturam. Ead. Sacr. Congreg. Rit. *in à causa Civitatis Cattellanæ* 22. *Dec.* 1620. apud eosdem *loc. cit.* & Sacr. Congr. Concil. *in Novarien.* 15. *Martii* 1704. *in resp. ad primum.* Vid. *verb.* Quarta funer. *num.* 32.

(In hac villa Matritensi quotidie demonstrat experientia, ubi voluerint domestici, ibi parvulos non habentes usum rationis, *id est*, septem annos non implentes, esse sepeliendos, sive in Regularium ecclesiis sive parochialibus, dummodo in primo casu publicè non deferantur, nec impensæ pro sepultura alluqæ exigantur.)

PASCHA, PASCHALIS COMMUNIO.

SUMMARIUM.

1 *Pascha in uno die, & tempore per universam ecclesiam celebrari debet.*

2 *Pascha celebrari non potest ante æquinoctium vernale cum Judæis. Id faciens debet ejici ab ecclesia.*

3 *Pascha celebrari debet die Dominico post lunam.* 14.

4 *Datur præceptum, ut fideles omnes adepti usum rationis communicent singulis annis ad minus in paschate.*

5 *Ad satisfaciendum tali præcepto sufficit Eucharistiam sumere in hebdomada sancta, vel infra Octavam paschæ Resurrectionis.*

6 *Potest tamen tempus paschale extendi in longius tempus ex Episcopi, aut parochi dispensatione rationabili.*

7 *Eucharistia pro adimplendo præcepto Communionis paschalis est sumenda in propria parochia.*

8 *Communicans in ecclesiis Regularium infra tempus paschale animo satisfaciendi præcepto ecclesiæ non satisfacit.*

9 *An communicans in ecclesia cathedrali satisfaciat.*

10 *Sacerdos satisfacit pro Communione paschali, ubicumque celebret missam, tamen si non celebret, tenetur communicare in parochia.*

11 *Vagi, Peregrini, & Advenæ possunt ubilibet præcepto paschali satisfacere, etiam in ecclesiis Regularium.*

12 *Fratres, & Sorores Tertii Ordinis, necnon Mantellati, Corrigiati, Pinzochere, Cordellati, & alii similes quocumque nomine nuncupati in propriis domibus habitantes, debent pro satisfaciendo præcepto ecclesiæ paschali Eucharistiam recipere à proprio parocho, & non à Regularibus.*

13 *Famuli domestici, & continui Comensales in monasteriis Regularium degentes satisfaciunt præcepto paschali recipiendo Eucharistiam ab ipsis Regularibus.*

14 *Hoc tamen privilegio non gaudent seculares illi, qui tantum ipsis monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continuò comensales, & cum secularibus externis extra monasteria habitant.*

15 *Nec hoc privilegio gaudent Advenæ, qui in monasteriis Regularium infirmantur.*

16 *Regulares non possunt in die paschatis administrare secularibus Eucharistiam.*

17 *Etiamsi tales personæ in alia die satisfecerint præcepto.*

18 *Per communionem sacrilegam non satisfit præcepto.*

19 *Qui culpabiliter non adimplet præceptum paschale, vivens interdicitur ingressu ecclesiæ, & moriens privatur ecclesiastica sepultura.*

20 *Ipse tamen non adimplens præceptum paschale non est ipso jure interdictus, sed interdicendus; Unde si ante declarationem moriatur, non est privandus ecclesiastica sepultura, nisi tamen intermissio esset notoria, vel adesset statutum synodale in contrarium.*

21 *Qui ex malitia, vel impotentia non communicavit in paschate, probabilius & in praxi debet statim post communicare quum primum poterit. Quod tamen varii alii negant.*

22 *Affertur ratio nostræ conclusionis.*

23 *Qui prævidet tempore paschali se impediendum, probabiliter non tenetur prævenire, si jam semel eo anno communicaverit, vel brevi post pascha esset communicaturus.*

24 *Qui tamen nec ante communicasset, nec postea habiturus esset occasionem, teneretur prævenire, ut satisfaceret præcepto Communionis annuæ.*

25 *Qui tempore paschatis Eucharistiam ex negligentia non suscipit, potest ab Ordinario excommunicari.*

26 *Immo potest etiam mulctari pœna pecuniaria alicui pio loco applicanda.*

27 *Non expedit tamen, quod Episcopus talium absolutionem sibi reservet.*

28 *Excommunicati paulo ante pascha, non sunt molestandi, si non communicant in paschate.*

29 *Communio an, & quomodo possit dari pueris, mutis, & surdis à nativitate, energumenis, epilepticis, semifatuis, stolidis, phrœneticis & amentibus, aliisque infirmis.*

30 *Studiosi scholas frequentantes extra parochiam satisfaciunt præcepto Communionis paschalis communicando in ecclesiis Regularium, & aliorum, apud quos scholas frequentant. Ubi tamen Ordinarii, & Parochi contradicerent, essent mittendi studiosi singuli ad suas respectivè parœcias.*

31 *Qui fuerunt interdicti declarati ex eo, quod in paschate non communicaverunt in parochia, si postea ibi communicant, debent absolvi, & cedulones amoveri.*

32 *Episcopus non debet procedere contra eos, qui in paschate communicaverunt Romæ.*

33 *Subnectuntur supplementa Auctoris*, ad n. 35.

36 *Novæ addit. inseruntur.*

Pascha in uno die, & tempore per universam ecclesiam celebrari debet; Concil. Roman. *sub Victore I. c.* Paschæ 22. *& cap.* De observatione Paschæ 15. *dist.* 3. *de cons.* 1

Pascha celebrari non potest ante æquinoctium vernale cum Judæis. Id faciens debet ejici ab ecclesia, Concil. *quod dicitur* Apostolor. *cap.* 8. ubi sic habetur: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus sanctum paschæ diem ante vernale æquinoctium celebraverit, abjiciatur; Lib.* 6. *const. apostol. c.* 16. ubi sic statuitur: *Oportet ergo fratres, ut qui pretioso Christi sanguine redempti estis, dies festos paschæ accurate, & omni diligentia post æquinoctium celebretis.... Neque amplius cum Judæis tempus celebrandi pascha observetis; nulla enim nobis nunc cum eis communitas est.* 2

Pas-

Pascha celebrari die Dominico post lunam 14. Concilium Romanum *sub Victore I.* præcepit, ubi sic habetur statutum: *Decretum est pascha non decima quarta Luna prima mensis, sed potius die Dominico post* 14. *Lunam, & vernale æquinoctium, occurrente, prout ab Apostolis traditum est, celebrandum esse.* Concil. Roman. III. *sub Silvestro c.* 1. ibi: *Omnibus Episcopis, & presbyteris præceptum est paschæ observantiam custodire à Luna* 14. *usque ad Vigesimam primam, ita ut Dominicus dies coruscet. Et dixerunt Episcopi, placet; cap.* Nosse 21. *dist.* 3. *de consecr.* ibi: *Nosse vos volumus, quod pascha Domini die Dominico annuis temporibus sit celebrandum; istis enim temporibus Hermes Doctor fidei, & scripturarum effulsit inter nos. Et licet nos idem pascha prædicto die celebraremus, quia tamen inde quidam dubitaverunt, ad corroborandas animas eorum eidem Hermeti Angelus Domini apparuit in habitu pastoris, & præcepit ei, ut pascha Domini die Dominico ab omnibus celebraretur; Unde & Nos apostolica auctoritate instruimur omnes eadem servare debere, quia & Nos eadem servamus, neque debitis à Capite quoquo modo dissidere.*

4 Datur præceptum ut fideles omnes adepti usum rationis communicent singulis annis ad minus in paschate: *c.* Omnis utriusque sexus 12. *de pœnâ & remission.* ibi: *Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenit, confiteatur... suscipiens reverenter ad minus in pascha Eucharistiæ Sacramentum, nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejusmodi susceptione duxerit abstinendum; alioquin & vivens ab ecclesiæ ingressu arceatur, & moriens christiana careat sepultura.* Idem declarando statuit Concil. Trid. *ses.* 13. *can.* 9. ibi: *Si quis negaverit omnes, & singulos Christifideles utriusque sexus, cum ad annum discretionis pervenerint, teneri singulis annis saltem in paschate ad communicandum juxta præceptum S. Matris Ecclesiæ*, anathema sit. (*Vid. lit.* E *pag.* 332. *in fin. addit. bisp. novis. col.* 1.)

5 Ad satisfaciendum tali præcepto sufficit Eucharistiam sumere in hebdomada sancta, vel infra octavam paschæ Resurrectionis. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 9.

6 Potest tamen tempus paschale extendi in longius tempus ex Episcopi, aut parochi dispensatione rationabili. Vid. *verb.* Eucharistia *num.* 10.

7 Eucharistia pro adimplendo præcepto Communionis paschalis est sumenda in propria parochia. Vid. *verb.* Eucharistia *num.* 16.

8 Communicans in ecclesiis Regularium infra tempus paschale animo satisfaciendi præcepto ecclesiæ, non satisfacit. Vid. d. *verb.* Eucharistia *n.* 12.

9 An communicans in ecclesia cathedrali satisfaciat. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 13.

10 Sacerdos satisfacit pro Communione paschali ubicumque celebret missam; tamen si non celebret, tenetur communicare in parochia. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 14.

11 Vagi, Peregrini, & Advenæ possunt ubilibet præcepto paschali satisfacere, etiam in ecclesiis Regularium. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 15.

✠ Debent semper in ecclesia parochiali præcepto paschalis communionis satisfacere. ✠

† Cum paschalis Communio debeat fieri in propria parochia, & vagi, peregrini, & advenæ nullam habeant parochiam, stat mea conclusio suffulta, nedum classicis Auctoribus, sed etiam constit. Julii 11. *incip.* Dum ad Sacrum §. 37. relata à Lantusca in *theatro Regularium*, *verb.* Eucharistia *n.* 6. *edit. tom.* & novissime meam conclusionem defendit ut communissimam D. Alphonsus de Liguori *nell' Instruzione è practica per li Confessori*, italico idiomate impressa Venetiis 1759. qui *tom.* 1. *cap.* 12. *punto* 2. *num.* 42. sic expresse tradit: "I Pellegrini, »i quali si trovano lungi dalla parrocchia propria, »posson far la Communione in qualunque Chiesa; »nè sono tenuti a farla nella parrocchia del luogo, »dove si trovano: così communissimamente Gaet. »Soto, Azor, Suarez, Logo, Sanchez, Bonacina, »Castrop. Salm. contra Barbosa, Torn. e Ronca»glia. La ragione e, perchè essi non anno allora il »proprio Pastore, che debba riconoscerli, onde ces»sa affatto il fine di comunicarsi in parrocchia. †

Fratres, & Sorores Tertii Ordinis, necnon Mantellati, Corrigiati, Pinzocheræ, Cordellati, & alii quocumque nomine nuncupati in propriis domibus habitantes, debent pro satisfaciendo præcepto paschali Eucharistiam recipere à proprio parocho, & non à Regularibus. Vid. d. *verb.* Eucharistia *n.* 16. 12

Famuli domestici, & continui comensales in monasteriis Regularium degentes, satisfaciunt præcepto paschali recipiendo Eucharistiam ab ipsis Regularibus. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 17. 13

Hoc tamen privilegio non gaudent seculares illi, qui tantum ipsis monasteriis deserviunt, sed in eis non sunt de familia, nec continui comensales, & cum secularibus exteris extra monasteria habitant. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 18. 14

Nec hoc privilegio gaudent Advenæ, qui in monasteriis Regularium infirmantur. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 20. 15

Regulares non possunt in die paschatis administrare secularibus Eucharistiam. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 20. 16

Etiamsi tales personæ seculares in alia die satisfecerint præcepto. Vid. d. *verb.* Eucharistia *n.* 21. 17

Per Communionem sacrilegam non satisfit præcepto. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 22. 18

Qui culpabiliter non adimplet præceptum paschale, vivens interdicitur ab ingressu ecclesiæ, & moriens privatur ecclesiastica sepultura. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 23. 19

Ipse tamen non adimplens præceptum paschale non est ipso jure interdictus, sed interdicendus; Unde si ante declarationem moriatur, non est privandus ecclesiastica sepultura, nisi tamen intermissio esset notoria, vel adesset statutum synodale in contrarium. Vid. d. *verb.* Eucharistia *num.* 24. 20

Qui ex malitia, vel impotentia non communicavit in paschate, probabilius, & non tantum probabilius, sed certe & in praxi debet statim post communicare quum primum poterit. Ita S. Thom. Navar. Suar. Vesq. Azor. Coninch. Silvester, Fagund. Layman, Hurtad. Lugo, Bernal, Avers. Illsung. Plat. citati, & secuti à La Croix *lib.* 6. *p.* 1. *n.* 644. & plures alii contra S. Antoninum, Victoriam, Tolet. Medin. Gran. Præposit. Valent. Henriq. aliosque cum Dian. *p.* 3. *tract.* 4. *res.* 41. dicentes non amplius ipsum obligari pro tali anno, quia Communio videtur per præceptum fuisse alligata isti determinato tempori, uti obligatio audiendi missam alligatur certæ diei, qua transacta non est amplius obligatio. 21

At ratio pro nostra conclusione est, quia tempus paschale est designatum, non ad terminandam, sed ad urgendam obligationem; quod colligitur ex verbis præcepti, nam *c.* Omnis utriusque sexus 12. *d. pœnit. & remiss.* dicit; *Ad minus in paschate*, & Concil. Trid. *ses.* 13. *can.* 9. dicit: *Saltem in paschate*; Tum quia præceptum Communionis paschalis videtur esse virtualiter duplex, & continere in primis præceptum communicandi semel in anno, deinde communicandi circa pascha ob venerationem festi, & commemorationem Cœnæ Domini. Unde quamvis hoc posteriùs non possit amplius impleri, tamen prius, si nondum impletum est, adhuc impleri potest, adeoque etiam debet impleri, sicuti qui ex pœnitentia debet jejunare die Sabbati, si ex negligen- 22

BIBLIOTECA CENTRAL

gentia, vel impotentia non jejunet tali die, tenetur jejunare tempore sequenti, & idem probat Card. *in 1. Crisi d.* 52. dicens esse moraliter certum.

23 Qui prævidet tempore paschali se impediendum, probabiliter non tenetur prævenire, si jam semel eo anno communicaverit, vel brevi post pascha esset communicaturus; Suar. Lugo, Castropal. Bernal. Burg. Platell. Illsung. citati, & secuti à La Croix

24 *l. 6. part. 1. n.*641. & alii plures. Qui tamen si nec ante communicasset, nec postea habiturus esset occasionem, teneretur prævenire, ut satisfaceret præcepto Communionis annuæ. *Omnes cit. Doctor.* & alii.

25 Qui tempore paschatis Eucharistiam ex negligentia non suscipit, potest ab Ordinario excommunicari. S.C.Concil. 28. *Jan.* 1587. *in resp. ad primum.*

26 Immo potest etiam mulctari pœna pecuniaria alicui pio loco applicanda. Eadem Sacr. Congreg. Concil. *in resp. ad secundum.*

27 Non expedit tamen, quod Episcopus talium absolutionem sibi reservet. Ead. Sacr. Congr. Concil. *in respon. ad tertium.* Vid. *verb.* Eucharistia *n.*25. ubi afferuntur dicta dubia cum responsione Sacr. Cong.

28 Excommunicati paulo ante pascha non sunt molestandi, si non communicant in paschate. Vide d. *verb.* Eucharistia *num.* 26.

29 Communio, an, & quando possit dari pueris, mutis, & surdis à nativitate, energumenis, epilepticis, semifatuis, stolidis, phræneticis, & amentibus, aliisque infirmis. Vid. d. *verb.* Eucharistia *d n.*30. *ad* 33.

30 Studiosi scholas frequentantes extra propriam parochiam satisfaciunt præcepto Communionis paschalis communicando in ecclesiis Regularium, & aliorum, apud quos scholas frequentant. Gobat. *tom.* 1. *tract.* 4. *n.*77. *consuetudine*, inquit, *fere ubique id obtinente.* La Croix *lib.* 6. *part.* 1. *n.* 636. & alii dicentes, quod ideo conniveant prudenter Ordinarii, & Parochi, quia professores longe facilius observant defectum, & ad confessionem, & communionem urgent; Ubi tamen Ordinarii, & parochi contradicerent, essent mittendi studiosi singuli ad suas respective parœcias, quia ex supra adductis tenentur omnes pro satisfaciendo præcepto Communionis paschalis communicare in propria respective parochia, nisi alibi communicent ex dispensatione, vel permissione Ordinarii, seu parochi.

✠ Falsa videtur hæc opinio Censoribus, Ordinario etiam, & parocho non contradicentibus. ✠

† Nescirem quomodo, si admittatur hæc opinio seu censura *Rom. Theologi*, possunt sine gravi culpa Ordinarii, & parochi id scientes, talem gravem transgressionem tolerare, & nullimode contradicere, cum facile possent, & tenerentur. Unde ad ipsos, aliosque eximendos à gravi culpa, dicendum est, quod non contradicendo, sed id tolerando accedat eorum, si non expressa, saltim tacita facultas, seu permissio: taciti autem, & expressi eadem est virtus, ac idem judicium; *L.* Cum quid 3. *ff. de rebus credit. cap.* Ex part.2. *de rescriptis.* (*Leg.* 6. *ibi*: E aun:: *tit.* 19. *p.* 3. & 48. *tit.* 18. *ejusd. p.* 2. *ibi*: maguer:: *tit.* 1. *p.* 5.) Et frustra exprimitur, quod jam intelligitur, *L.* Cornelius 69. *ff. de hæredibus instituendis*; Et *L.* Hæc verba 3. *ff. de legatis* 1. (*Leg.* 18. *tit.* 6. *p.* 6. *ibi*: que no habia voluntad::) Habetur enim pro expresso, quod tacite subintelligitur; *L.* Fideicommissa 11. *ff. de legatis* 3. §. *Si filio*; maxime, ut inquit Gobat, *tom.* 1. *tract.* 4. *n.*67. *Consuetudine fere ubique id obtinente*, cum ipsa sit optima legum interpres; *L.*Si interpretatione 37. *ff. de legibus*, *c.* Cum dilectus 8. *de consuetudine*: sicque his stantibus, sistit in suo robore mea conclusio. †

31 Qui fuerint interdicti declarati ex eo, quod tempore paschatis non communicaverunt in parochia, si postea ibi communicent, debent absolvi, & cedulones amoveri. Sacr. Congr. Episcop. *in Trojana* 30. *Apr.* 1613.

Episcopus non debet procedere contra eos, qui 32
in paschate communicaverunt Romæ. Sacr. Congr. Episcop. *in Castrensi* 24. *Maii* 1624.

Paschale tempus pro Communione paschali à 33
Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis concluditur, nec potest ab Episcopo prorogari, præsertim in sua synodo, usque ad festum *v. g.* Ascensionis Dominicæ, vel Sanctissimæ Trinitatis, inconsulta Sacr. Congr. Bened. XIV. *de synodo diœcesana lib.* 2. *cap.* 69. *n.* 9. ubi dicit, quod si ejusmodi synodalis constitutio ederetur, corrigenda foret, quia non decerneret quod est à jure prætermissum, sed contra jus limites ampliaret, ab ipso jure jam præfinitos. Quocirca Cardinalis Cantelmus Archiepiscopus Nea- 34
politanus probe noscens sibi non competere facultatem prorogandi dictum tempus usque ad diem Ascensionis, illam sibi concedi petiit à Sacra Congregatione quæ ob ingentem numerum populi Neapolitanam Urbem incolentis, petitam prorogationem concessit, *die* 20. *Mart.* 1694. quam idem Cardinalis in suam inseruit diœcesanam synodum, eodem anno celebratam, quod idem præstitum fuit ab ejus successore Cardinali Pignatello in synodo ab ipso celebrata anno 1726. Hæc ille.

Superiores Regulares, & non parochi, debent 35
exquirere à suis familiaribus, & continuis comensalibus, eisque actu inservientibus, an præcepto paschalis Communionis satisfecerint. Sic Sacr. Congreg. Concil. ex Bullario Ordinis Prædicatorum *tom.* 7. *pag.* 332. const. 69.

☞ Vide additiones ad *verbum* Eucharistia. 36

PASCUA.

SUMMARIUM.

1 *Pascua unde nomen deducant: pro pascuis quæ loca intelliguntur: ad quos pertineant: cui concedatur usus pascendi*, ad num. 6.

7 *Domino loci qua sub qualitate competat: an, si detur prohibitio: quis incolis possit prohibitionem similem efficere*, ad num. 15.

16 *Quibus modis acquiratur jus pascendi: ad præscribendam servitutem prædicti juris quod tempus requiratur, & quod damnum integrandum in pascuis alienis animalia immittentes*, ad num. 21.

22 *Quæ circa pascua exponuntur, de lignatione in silvis intelliguntur: quam vim habeat consuetudo*, ad num. 32.

33 *Novæ addit. inseruntur*, ad num. 44.

Pascua nomen, & originem ducunt à pascendo; 1
Communis. Unde pro pascuis intelliguntur illa loca, 2
in quibus pecora, aliaque similia animalia pastum sumere solent; *Communis.*

Pascua, & Sylvæ de Jure communi spectant ad 3
communitatem; *leg.* Omne territorium 4. *Cod. de operibus publicis*, *leg.* Omne territorium 4. *Cod. de censibus*, cum similibus, Rota *part.* 4. *recent. tom.* 1. *dec.* 277. *num.* 2. Adeo ut communia sint omnibus 4
pascua publica; *leg.* In tantum *ff. de divisione rerum* §. Universitatis sunt, *leg.* Cum nulla 1. & *leg.* Insignis 2. *Cod. de pascuis publicis.* Rota *p.* 3. *recent. dec.* 433. *num.*1. Et sic Dominus loci potest & 5
ipse sua animalia mittere ad pascua; Rota *cit. dec.* 433. *num.* 1. Intellige tamen jus mittendi pro- 6
pria animalia ad pascua publica competere quidem domino loci tamquam civi illius loci; Rota *loc. cit. num.* 1. Non autem tamquam domino, cum ratione 7
dominii & jurisdictionis nullum habeat jus in publicis pascuis; Rota *loc. cit. num.* 1.

Hinc sequitur, quod si ex causa publica per com- 8
mu-

munitatem fuerit prohibita pasculatio, tunc nec ipse dominus loci potest mittere sua animalia in loco prohibito pasculari, cum talis pasculatio sibi non competat tamquam domino, sed tamquam civi, & propterea debet subjacere legibus aliorum civium; Unde cessat quod dicitur, leges inferiorum non ligare superiorem, quia hoc est intelligendum respectu illius, in quo est superior, & dominus; Rota *cit. decis.* 433. *num.* 2.

9 Jus pascendi in bonis communibus competit communitati, & dictum jus potest communitas exercere in iis tantum, quæ sub dominio Universitatis esse censentur; Rot. *recent. part.* 2. *decis.*300. *num.*1.

10 Adeo ut hujusmodi jus prohiberi non possit à domino castri ratione jurisdictionis, quam in eo exercet;

11 Rota *loc. cit. num.* 12. Dominus enim loci prohibere non potest incolis usum pascendi, lignandi, & hujusmodi ☉; Card. de Luca *de servit. disc.* 42. *per*

12 *tot.* & *disc.* 36. *num.* 11. Etiamsi domino loci per principem expresse concessum esset feudum cum nemoribus, sylvis & forestis exemptum ab omni onere. Card. de Luca *cit. disc.* 42. *num.* 2.

In aliis vero pascuis, quæ non sunt juris commu- 13
nitatis, sed ipsius domini castri, vel privatorum, communitas non potest, illis invitis, animalia ad pastum mittere. Rota recent. *cit. disc.* 300. *num.* 3. Dominus enim potest prohibere pastionem in suo. 14
Rota *loc. cit. num.* 4. & *Communis Doctorum.* Unde si 15
alicujus animalia depascant in loco, in quo à domino fundi jus pascendi sit interdictum, ad resarciendum damnum inde emergens tenetur ipse animalium dominus, jure naturali id suadente, & juribus scriptis id demandantibus; textu expresso *in l.*De his 6. *Cod. de lege Aquilia*, ibi: *De his, quæ per injuriam deperita contendis, ex sententia legis Aquiliæ agere minime prohiberis*; *l.* Si Quadrupes 1. *ff. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur*, ibi: *Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur, actio ex lege* 12. *tabularum descendit*, & concordant *l.* Si quis 1. *Cod. de fundis, & saltibus rei Dominicæ*; *l.* Insignis 2. & *l.* Prata 3. *Cod. de pascuis publicis.*

Jus pascendi potest acquiri quinque modis. *Pri-* 16
mo, institutione, vel alia ultima voluntate, si jus pascendi relinquatur. *Secundo*, stipulatione, pactio-

☉ Super pascuorum materia, nec ullum enarrabitur verbum, cum jam A. præveniat attendendas esse leges provinciarum, locorumque consuetudines; etiamque nostra in peninsula negotium esse haud dubitatur, quod minus fuerit considerationis Supremo Legislatori, omnes populos necessaria pabula habere desiderantí, & nullum detrimentum pecoribus, ac armentis fratrum Consilii, vulgo *de la Mesta*, ob eorum penuriam inferri. Dumtaxat pertractabitur, in dicta peninsula permissam ligandi facultatem, prout ab A. absolute propositam, locum habere non posse. Ubi propago, custodia, & quorumcumque terminorum, veluti montium in arboribus, & plantis conservatio fuit demandata (1): nemini imposterum licuisse absque regia licentia funditus eruere, & pullulantia hujus qualitatis germina, imperatur; alicujus oppidi, quo sint sata, domiciliatis permittitur equidem, ligna necessaria ad focum prævenire, dummodo vertex, & ramus princeps, idiomate hispano, *Horca & Pendon* nuncupatus, in queis earum erectio, & progressus consistit, sectionem haud patiatur (2); adeo ut si vicinitate gaudentes, aliive extra illius jurisdictionem habitantes, arborem quamcumque, licentia justitiæ territorii non obtenta in scriptis, quæ debet esse juxta petentis indigentiam, radicitus eruerint, seu cæciderint, pœnis determinatis plectentur (3): sin autem ea adepta aliquæ extrahuntur, constituti in obligatione extrahentes erunt, tres, in cujuslibet extirpatæ locum, subrogandi. Nulla major facultas, montium dominis, in eorum propagine, custodia, & conservatione conceditur, quàm ceteris populorum vicinis, in communes; leges regni executionem merentur, idcirco utrumque eodem modo præcipitur (4).

(1) *Ord. Circul.* 7. *Decemb.* 1748. §. 15. Supuestas las reglas, tiempos y circunstancias con que deben hacerse los nuevos plantíos y siembras, se les debe prevenir por los Corregidores á las Justicias y Ayuntamientos de los Pueblos lo siguiente::

(2) *Ead.* §. 16. Que con la mayor aplicacion cuiden de la conservacion de los montes, sin permitir se talen, descepen, ni corten sin licencia de S. M. que sus vecinos, para proveerse de la leña necesaria, solo puedan aprovechar las ramas, dexando en ellos *horca* y *pendon*, por donde se crien y mantengan, baxo las penas que se expresan. *L.*14. *tit.*17. *lib.* 4. *Ind.* Es nuestra voluntad, que los Indios puedan libremente cortar madera de los montes para su aprovechamiento. Y mandamos, que no se les ponga impedimento, con que no los talen de forma que pierdan crecer y aumentarse.

(3) *Cit. Ord.* §. 17. Que qualquiera que se aprehenda cortando, ó arrancando algun pie del arbol sin licencia por escrito de la Justicia, que solo se la deberá dar limitada á su necesidad, incurra por la primera vez en la pena de mil maravedis, por la segunda doblada, y por la tercera de veinte y cinco ducados y quatro campañas; pudiéndose commutar esa, en los que no hubieren bienes de que satisfacerla, con que trabajen el tiempo que la Justicia arbitrare en limpiar, desbrozar y componer los árboles viejos y nuevos, y la tierra en que se deban plantar, ó sembrar. §. 35. Y se declara ser las penas ordinarias ademas de las extraordinarias prevenidas en su caso, de las corporales que se deben imponer, segun la gravedad, ó malicia de cada uno, mil maravedis por cada pie de arbol que se quemare, cortare, ó arrancare en contravencion de esta ordenanza. §. 19. Las limitadas licencias que las Justicias dieren por escrito á sus vecinos para sacar uno, ú otro arbol en caso de necesidad para sus propios usos y servicio, ha de ser con la precisa calidad de que por cada pie pongan tres, á satisfaccion de las Justicias, ó de sus Zeladores. §. 24. Que á los dueños particulares de montes blancos, ó esquilmados se les mande notificar los replanten en la parte y porcion que los expertos declaren ser conveniente, y poderlo hacer cada año, con apercibimiento, de que no lo haciendo, se executará por el pueblo donde estuviere, y quedará el aprovechamiento de ellos á beneficio del comun; en quanto á cortas y talas observarán las leyes del reyno, baxo las penas establecidas en ellas, que se executarán irremisiblemente.

(4) *L.* 7. *tit.* 7. *lib.* 7. *Ibi*: Y no los talen, ni descepen, ni corten, ni dertruequen los dichos edificios sin nuestra licencia y especial mandato, salvo los montes que fueren tan grandes y tales, que los vecinos de las dichas ciudades, villas y lugares se puedan aprovechar en ellos de la leña, no los cortando por el pie, salvo por rama, y dexando en ellos horca y pendon, por donde puedan tornar á criar:: *L.*28. *ejusd.* Ordenamos y mandamos, que la ley siete de este título, que dispone como se han de hacer las cortas y talas de los montes, se entienda de aquí adelante tambien con los dueños de ellos, y que conforme á la dicha ley, y no en otra forma, se puedan hacer las dichas talas y cortas::

BIBLIOTECA CENTRAL

tione, vel emptione, donatione, & simili contractu. *Tertio*, sententia. *Quarto*, lege, vel statuto. *Quinto*, præscriptione; Cæpol. *de servit. rustic. præd. cap.91. à num. 6. usque ad* 31. ubi late de omnibus; Panim. *decis. civil. Mor. Criminal. part.1. decis.* 25.

17 *adnotat.* 2. *num.* 2. & alii. Ad præscribendam tamen hanc servitutem juris pascendi requiritur immemorabilis, seu tantum tempus, cujus initii memoria non extet in contrarium, seu centenaria. Cæpol. *loc. cit. num.* 32. Panimol. *loc. cit. num.* 3. Rota recent. *p.* 9. *tom.* 1. *decis.*320. *num.*8. & *part.*9. *tom.*2. *decis.*317. *n.*17. vel requiritur, quod probetur quadragenaria cum titulo. Rota *part.* 9. *tom.*1. *cit. decis.* 300. *n.* 10.

18 Qui sine ulla ex dictis quinque titulis animalia sua pascit in interdicto fundo alieno, peccat graviter, vel leviter juxta gravitatem, vel levitatem damni causati, & tenetur ad restutionem, sicuti in alia re

19 damnificasset. *Communis.* Item quia sua animalia pascit in pascuis communitatis elocatis alicui privato, tenetur restituere damnum datum, non aliter ac si ad personam privatam spectarent talia pascua, quia communitas illa locando dictæ personæ privatæ, transtulit totum suum jus in illam, non aliter ac si pro tempore vendidisset. *Communis.*

20 Qui pascit animalia sua in pascuis communitatis ab ipsa non elocatis alicui personæ particulari, sed relictis communibus omnibus incolis, & civibus, nullimode peccat, nisi fortasse essent pascua divisa, & assignata singulis pro parte, ut pluribi solet fieri de sylvis ad ratam singulis assignatis pro parte, quia tunc non posset animalia sua pascere, nisi in pascuis sibi pro sua parte assignatis, in pascendo in pascuis assignatis aliis, peccaret graviter, vel leviter juxta gravitatem, vel levitatem damni dati, & teneretur ad restitutionem, ac si pasceret in interdicto fundo alieno, maxime si repartitio & divisio talium pascuorum sit juste, & recte facta, quia quisque in parte sibi juste à communitate assignata habet jus strictum, tamquam in pascuis propriis. *Communis.*

21 Qui pascit animalia sua in pascuis spectantibus ad communitatem, cujus ipse non est pars, secundum Discat. & alios cum Burg. *Centur.* 3. *caus.* 77. non peccat, nec tenetur ad restitutionem; Quod admittunt Illsung. *tom.* 4. *decis.* 2. *num.* 284. Sanch. *in Consil. l.* 1. *cap.*5. *decis.*1. *num.*21. & 35. & alii, si pascat in pascuis communitatis vicinæ, quia talia damna mutuo compensantur in oppidanis vicinis; Unde videntur ista licite per consuetudinem, aut saltem tantum sub pœna prohiberi, vel per pacta disjunctiva, ut vel non pascant, vel si pascant, & deprehendantur, solvant pœnam; Opinio tamen contraria est probabilior, & communior cum Bon. cit. & secut. à La Croix *lib.* 3. *part.* 2. *num.* 255. quod nempe in hoc fiat injuria, possitque etiam peccari mortaliter, si attingatur materia gravis; nam quævis communitas habet ad sua pascua jus strictum contra alias communitates, neque scitur, quod adsint talia mutua pacta: neque potest dici, quod talia damna mutuo compensentur, quia, ut recte dicit Vasq. *c.* 5. *de rest.* §. 4. *dub.* 1. compensatio debet fieri in bonis ejusdem, qui damnum intulit, & non in bonis alterius innocentis, prout in hoc casu frequenter fieret; cum non fiat ex bonis propriis ejus, qui damnum intulit, sed communibus aliorum, qui nihil debent.

22 Quæ dicta sunt de pascuis, intelligenda sunt

23 etiam de lignatione in sylvis, ut tradunt communiter Doctores. Qui insuper docent quoad ista attendendas esse consuetudines, & leges diversis provinciis, ac locis proprias.

24 Gabella imposita ab universitate super pascuis non comprehendit animalia ecclesiasticorum. Sacr. Congr. Immunit. 14. *Septemb.* 1675. *lib.* 1. *Decret. Altov. pag.* 1146. ✪

25 Pro pasculatione animalium ecclesiasticorum nihil solvendum, si hucusque ita fuit observatum. Sacr. Congreg. Immunit. *in Laquedonen.* 2. *Jul.* 1630. *l.* 2. *Decr. Paul. pag.* 51.

Sta-

✪ Non comprehenditur, quomodo intelligenda veniat A. doctrina, gabellam ab universitate impositam, ecclesiasticorum animalia asserens non amplecti, si eam nostris legibus volumus adaptare: quia universitati non competit facultas illam imponendi, utpote actio regiæ majestatis privativa (1) absdubio æstimatur. Universitas, dum propria Consilii vulgo *de Concejo* deficiunt, trium millium marapetinorum distributionem efficere potest (2); plus aliqueis in casibus extendi valet distributio, urgente necessitate, iisdemque haud sufficientibus propriis, veluti accedit in casu custodibus populi terminorum, & montium succurrendi, ut commode suum possint munus adimplere; in hoc equidem regiæ majestatis actio particularis elucescit, eo quod talis distributionis extensio non sortiretur effectum, ni à superiore sic esset judicatum. (3) ¿Gabella sursum notata, & à rege permissa, vel consideratur, ut pœna, ad damna in commune populorum obviandæ, vel ad necessaria aliqua etiam pro publica omnium ibi habitantium utilitate, directa? Cujuscumque æstimetur conceptus, facies vertatur, & obvia erit responsio (4). Omnibus bene perpensis facili negotio in cognitionem venient, quæ sequentibus numeris inseruntur, an scilicet aliquid sit solvendum pro pasculatione animalium ecclesiasticorum, vel an laicale statutum, ingressum in pascuis animalibus prohibens, eadem eorumdem comprehendat.

(1) *L.*2. *tit.*11. *lib.*6. Defendemos, que sin nuestra licencia y mandado ninguno sea osado de poner imposiciones nuevas so color de portadgo, ni peage, ni sean osados de acrecentar las imposiciones que antiguamente fueron puestas, y qualquier que lo contrario ficiere, restituya y pague lo que asi injustamente oviere llevado:: *L.*16. *tit.* 8. *lib.*9. Por quanto nos es hecha relacion, que algunos Concejos y otras Justicias y personas pōr su autoridad, y sin nuestra licencia y mandado han puesto y ponen imposiciones:: mandamos y defendemos que ninguno, ni algunos sean osados de poner las dichas imposiciones y sisas sin nuestra licencia y mandado :: *L.* 1. *tit.*15. *lib.* 4. *Ind.* Ordenamos, que ninguna Comunidad, ni persona particular, de qualquer estado, dignidad, ó condicion que sea, pueda imponer sisas, derramas, ni contribuciones sin nuestra especial licencia, sino fuere en los casos permitidos por derecho::

(2) *L.* 1. *tit.* 6. *lib.* 7. Ordenamos y mandamos, que sin nuestra expressa licencia y mandado se pueda repartir, ni reparta por ninguna ciudad, villa, ó lugares de nuestros reynos para sus necesidades, demas, ni allende de tres mil maravedis::

(3) *Ord. sup. cit.* §.26. Que á los referidos Guardas, ó Zeladores por recompensa de su trabajo se les exima de todas cargas concegiles, alojamientos, quintas y levas por el tiempo que sirvieren estos oficios, y se les aplique íntegramente la tercera parte de las penas y denunciaciones que hicieren :: y que si todavía no bastare, los pueblos, como particularmente interesados en la conservacion y aumento de los montes y plantios, les sirúen de los propios la ayuda de costa que estimaren justa con la debida moderacion, conforme á la ley del reyno.

(4) Vide *verb.* Bona ecclesiastica, Clericus, & Gabella.

26 Statutum laicorum prohibens moram, & ingressum animalibus in pascuis, non comprehendit ecclesiasticos. Sacr. Congr. Immunit. *in una Montis Falisci* 24. *Januar.* 1646. *lib.* 3. *Decr. Paul. pag.* 243.

27 Si territorium sit proprium communitatis, non intrat immunitas ecclesiasticorum circa pascua; Sacr. Congr. Immunit. *in Amerin.* 7. *Oct.* 1631. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 92.

28 Verum pascua provenientia, non ex tenuta particulari communitatis, sed totius territorii proprii ecclesiarum, & particularium civium, reduci debent ad pristinum statum libertatis, tam quoad laicos, quàm quoad Clericos; Sac. Cong. Immunit. *in Faventina* 26. *Junii* 1627. *lib.* 2. *decr. Paul. pag.* 97.

29 Laici pro belluis ab ecclesiasticis eis traditis sub specie cujusdam contractus nominati census revera transferentis dominium ipsarum belluarum in laicos, tenentur ad solutionem fidæ, seu pasculi, & in hoc decret. Sac. Congr. recessit à jam decisis, quod non tenerentur; Sacr. Congregat. Immunitat. *in Larinen.* 34. *Septemb.* 1697. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 113.

30 Circa edictum Episcopi, an obliget Clericos ad solvendum pro pascuis aliquam summam minorem, quàm laici? Sacr. Congr. remittit causam ad A. C. Sacr. Congr. Immunit. *in Marcisen.* 7. *Julii* 1699. *lib.* 2. *decr. Vallem. pag.* 230.

31 Super controversiis inter Abbatem commendatarium, & Baronem loci Lateræ Sacr. Congr. respondit: Firma remanente restitutione Jacci, omnia quoad pascua, seu prætensam fidem remittuntur ad A. C. cum facultatibus Sacr. Congr. Sacr. Congr. Immun. *in Acheruntina* 2. *Dec.* 1704. *lib.* 3. *decr. Vallem. pag.* 632.

32 Cum jus supra Pascua animalium competat Archiepiscopo Regien. ratione dominii temporalis, injungitur Episcopo Boven. ut informet, & interim nihil innovet. Sacr. Congr. Immunit. *in Boven.*3. *Sept.* 1695. *lib.* 1. *decr. Vallem. pag.* 213.

33 ☞ De Jure pascendi an, & quando ipsum secum ferat prohibitionem immutandi culturam, tum restringendi, non incongrue hic disquiritur.

34 Potest jus pascendi competere vel in propriis agris aliis concessis ad percipiendos fructus dumtaxat industriales; uti est tunc quum competit *jure dominii fundiarii*,

35 vel in agris alienis. Priori sane casu non est dubitandum quin possessores agrorum nequeant immutare culturam, & restringere, quum dominium unde provenit libertas illa immutandi culturam, & restringendi, non sit apud possessores agrorum, sed apud illum qui jus habet pascendi. Card. de Luc. *de Servit. disc.* 37.*n.*10. Capyc. Latr. *consil.* 83. *n.* 34. & *plur. seq.*

36 At posteriori casu non semper eodem modo se res habet. Porro si jus pascendi in agris alienis competat *jure servitutis veræ*, & *propriæ*, ut est dum ab uno prædio alteri prædio debetur, & sic talia

37 pascantur. Animalia, quæ prædii vicini instrumento continentur, adeoque prædii accessoria sunt, in hoc pariter casu non est in arbitrio possessorum agrorum, quamvis dominorum, immutare culturam, & restringere; Surd. *cons.* 27. *n.*10. Cæpoll. *de servit. rust. præd. cap.* 9. *num.* 40. Oter. *de pascuis cap.* 16. *num.* 2. Antunez *de donat. reg. tom.* 2. *lib.*3. *cap.* 9. *num.* 78. Cohel. *de Bon. Regim. cap.* 10. *numer.* 198.

38 Quod si jus pascendi in alienis agris competat *non jure servitutis veræ & propriæ, sed abusive, & improprie*, prout est quum non prædio, sed personæ, & quidem indefinite & generaliter quibuscumque animalibus debetur, & in hoc disparato casu si acquisitum ostendatur titulo expresso eoque *oneroso*, nec in potestate est possessorum agrorum, licèt dominorum culturam immutare & restringere; Rot. *in Veliterna juris pascendi* 9. *Jun.* 1755.§.4. *cor. Em. Bussio.*

Sin autem acquisitum sit titulo quidem expresso, 39
sed *liberalis concessionis*, puta *statuto, privilegio, &c.* liberum est possessoribus agrorum vi dominii immutare culturam & restringere, quum concessum intelligendum sit, quandiu ipsi agri aperti remaneant prout erant de tempore ipsius liberalis concessionis, ne aliàs propria cuique liberalitas noceat; Calcan. *consil.* 50. *n.* 4. & *seq.* Casanat. *consil.* 22. *n.*10. Capibianc de Baron. *pragm.* 11. *n.* 115. Corradin. *de Jur. Prælat.* q.74. *n.*17. & *duob. seq.* Thomat. *dec. Macerat.* 234. *n.* 31. & 34. Rota *coram Molin. dec.* 774. *n.* 16. & *seq.*

Idemque juris est si acquisitum sit consuetudine 40
seu præscriptione; Quum consuetudo hæc seu præscriptio proveniat *ex natura campestri & aperta agrorum, tamquam ex cessante murorum, vel sæpium, aut fovearum impedimento*: ut sunt verba Card. de Luc. *de servit. disc.* 37. *n.* 6. & adamussim conveniunt Capibianc de Baron. *pragm.* 11. *n.* 30. Antonell. *de temp. leg.c.* 110. *n.* 4. Carol. Anton. de Luc. adde de Franch. *dec.* 301. *n.* 6. Thomat. *dec. Macerat.* 234.
n. 34. Hinc est quod impedire haud valet quomi- 41
nus possessores eorumdem agrorum virtute dominii culturam immutent, & restringant; Rocc. *disp. jur. select. cap.* 169 *num.* 23. Bonden ad Oter. *de pasc. cap.* 16. *n.* 5. Panimol. *decis.* 25. *adnotat.* 2. *n.* 33. Rot. *in Prænestina Herbarum* 27. *Junii* 1736. §. *Ad cor. clar. mem. Calcagn.*

Idque procedit etiamsi agatur de consuetudine, 42
seu præscriptione immemorabili. Tametsi enim vi- 43
gore consuetudinis, seu præscriptionis immemorabilis allegari regulariter queat quicumque titulus magis utilis; eo tamen in casu, uti habens *certam originem* ex mox dicta *natura campestri & aperta agrorum*, operari haud valet præsumptionem tituli utilis, adeoque inefficax est ad impediendam immutationem culturæ & restrictum; Rot. *in Signina Juris pascend.* 25. *Jun.* 1725. §. *fin. cor. clar. mem. Aldrovand. in Carpentorat. Territorii super damnis* 16. *Jun.* 1747. §. 2. & *in confirmatoria* 2. *Dec.* 1750. §. 4. *cor. Reverendiss. Molin.* & *in Balneoregien. Juris pascendi super bono jure* 25. *Jan.* 1751. §. 3. *cor. Eminent. Bussio.*

Solumque consuetudo, seu præscriptio imme- 44
morabilis efficax esse potest ad impediendam immutationem culturæ, & restrictum, si illi, qui ex ea acquisiverunt jus pascendi, simul prohibuerint, quominus possessores agrorum immutarent culturam, & restringerent, & hi acquieverint. Ceterum secluso concursu talis prohibitionis, talisque acquiescentiæ, nequit consuetudo seu præscriptio immemorabilis impedire immutationem culturæ, & restrictum, eo quia fieret transitus *ab affirmativo jure pascendi ad negativum*, illudque longe diversum, *jus prohibendi* immutationem culturæ, & restrictum, qui sane transitus non permittitur; Rot. *in Balneoregien. Jus pascendi super bono jure* 25. *Jan.* 1751. §. 6. *cor. Eminent. Burr. in Sutrina juris pascendi quoad facultatem faciendi restrictum super servatis* 27. *Mart.*1752. §. 3. & 16. *Martii* 1753. §. *cor. Eminent. Elephant.* & *in Veliterna juris pascendi* 9. *Jun.*1755. §. 4. & *seq. cor. Emin. Bussio.*

(Oriretur nullum præjudicium, si circa juris pascendi acquisitionem insertum hic aliquid animadverteres: sed, verb. *Servitus*, ubi concernentia ad *tit.* 31. *p.* 3. debent subnecti, recognito, enarratio ejus prætermittitur, præmaxime, dum quod de *servitutibus* ibi exponitur, præsenti servire materiæ consonum videtur; insuper, si suis convenientibus locis hoc opus percurritur, præcipue, ubi modi adquirendi dominium (*vid. etiam verb.* Dominium) aperiuntur, jus pascendi quomodo adquiratur, invenies; ideo so-

BIBLIOTECA CENTRAL UANL

lummodo quæ sequuntur, memoriæ pro nunc demandentur.

Nemini dubium occurrit, per *leg.* 4. *tit.* 6. *lib.* 4. *For. Reg.* præventum existere, equum proprium, seu jumentum per diem integrum, ampliusve, si domino placuerit, pro commoditate, ac necessario usu pabulare, cuicumque viatori licere: per consequens, si hoc ita stabilitum observantiam retineret, cum de pascuis ad cujusdam privati dominium pertinentibus agitur, quod ad communia, & civitatis proprtia (etiamsi per dictam legem non decerneretur) extensio fieret, admiratione dignum non videbitur; ceterum *leges* 9. & 10. *tit.* 28. *p.* 3. utrumque denegant: rerum communium duplex distinctio advertitur, aut de illis, propter quarum usum nil solvitur, tractatur, aut de eis, super quibus pensio aliqua constituitur: primo casu earum usus oppidanis, seu populi incolis dumtaxat permittitur, extra habitantibus non conceditur: in secundo etiam privative ad eosdem incolas attinet, sed canon præfixus exigi debet, ut in communem convertatur utilitatem: semper vicini sunt præferendi, & exteri, nisi prædictorum populorum accolæ sibi necessaria jam habuerint, nec sunt admittendi, nec eis sunt universitatis prædia distribuenda, sic quoque demonstratur per *reg. sched.* 2. *Maii ann.* 1766. 11. *April. ann.* 1768. Reg. Prov. 14. *Jun. an.* 1771. vid. *verb.* Locatio, *vers.* Compellendum :: *prope fin.* quæ quidem decisiones ad terrarum communium, seu populorum, in quibus pensio quædam pro earum usu, seu nulla, si fert consuetudo, assignatur, distributionem sua præcepta dirigunt: (*Vid. add. hisp. lit.* L. *vers.* In tantum :: *usq. in fin.*) quapropter venit in cognitionem reluctante, sive domino renuente, in pascuis privatis animalia sua reficere, nulli esse permissum, præsertim, cum sit constans, neminem cum alterius detrimento esse locupletandum: *lit.* A. *pagin.* 110. *n.* 83. *in fin.* & *lit.* D. *pag.* 106. *n.* 85. atque juris sit compertissimi, alteri per alterum iniquam conditionem inferri, aliquem alterius odio prægravari non debere, nec malitiis esse indulgendum *leg.* 2. *tit.* 2. 15. *tit.* 10. *Reg.* 18. *tit.* 34. *p.* 7. *lit.* A. *pag.* 111. *n.* 88. & *lit.* D. *pag.* 91. *n.* 43. *cum* 115. *num.* 19.

Permultas exceptiones prædictam doctrinam pati, videtur demonstrari valere, quamvis absolute asseverari non sit consentaneum: extra eam omnes, qui actiones suas in communem utilitatem intendunt, considerantur, nam, licèt utilitas privata publicam comitetur, & è converso publica privatam, suadetur aliquas esse quæ veluti illam primario pertingunt: inde est, eos, qui curribus vulgo *la Carreteria del Reyno* ultro, citroque vehunt merces, & transportant, fere ut vicinos considerari, quia in pascuis publicis, & communibus animalia immittendi, est eis facultas *leg.* 1. & 3. *tit.* 19. *lib.* 6. *Remis.* 4. *tit.* 7. *lib.* 7. *Recop. Cast.* vid. etiam *instruct. ann.* 1760. ubi agitur de rebus ex carbonaria fornace conductis; si alicui fodinas investigare, metellaque eruere (*vid. lit.* C *pag.* 5. & *pag.* 103. *lit.* D. *in add. hispan.*) permittitur, in hisce operationibus animalia detenta ex conterminis pascuis publicis valent pabulum sumere, *leg.* 5. §. 54. & 9. §. 50. *tit.* 13. *lib.* 6. *Recop. Cast.* Si circa villæ matritensis provisionem, *hoc est*, de pecoribus ac suibus ad victum necessariis eidem ut consuleretur §. 3. & 2. *Ord. circ.* ad eorum emptionem *ann.* 1766. & 1772. expeditorum, decretum attenditur, eadem libertas ostenditur; pro coronide §. 9. *reg. sched. ann.* 1770. dictæ villæ matritensis in navigationis cursum directæ perlegatur, in quo quidem paragrapho idem privilegium circa animalia ibidem destinata prænotatur, nam ea cum pecoribus seu armentis vulgo *de la Real Cabaña* in pabulatione, ac gratiis ceteris æquo pede procedunt; omnia hucusque tradita, ut citatæ doctrinæ exceptiones aliquæ in publicum redigantur, tamquam *ex gr.* proposita sufficiant.

Quid dicendum versus ea, quæ in pecorum, & armentorum favorem, quorum insinuatio præcessit, nostro idiomate *la Real Cabaña*, dum occurrit, calamus detinetur: tanta equidem sunt notatione digna, ut nihil convenientius reperiatur, quàm Lectorem remittere *ad tit.* 14. *lib.* 3. *leg.* & *auct. acord. Recop. Cast.* in quorum decisionibus *in prima*, de Consilii lingua hispanica *de la Mesta*, & judicum vulgo *Alcaldes entregadores* jurisdictione definitur: *in secunda*, quid prædictum Consilium, ejusque fratres sermone patrio *los Hermanos del honrado Concejo de la Mesta* in generalibus conventibus efficere debeant: *in tertia*, de eisdem judicibus, pascuorum possessione, & forma, in horum æstimatione observanda, pertractatur: *in quarta*, horum judicum numerus declaratur; in suo exercitio quomodo procedere debent: quæ ab eisdem sunt adimplenda, simulque à judicibus ordinariis: nec referre omittitur, territoria ad depascendum designata non posse absque Supremi Castellæ Senatus venia aratro subverti, seu proscindi, quantumque esse præcavendum, ut viæ, & itinera, qua verno, & autumnali tempore dicta pecora transitum solent efficere, sarta, atque illibata ab omnibus custodiantur, nec constringantur, pœnas in contraventores decernendo; etiamsi omnia in eisdem determinationibus contenta ulterius producerentur, recognoscere codicem cujus lingua vernacula est inscriptio, videlicet *Leyes, Privilegios y Provisiones Reales del honrado Concejo de la Mesta, y Cabaña Real de estos Reynos*, vitari non poterit, eumque invenies per titulos, ni fallor, quinquaginta distributum, & consequenter privilegia, & provisiones; quantum proderit, si majorem intelligentiam acquirere desideratur, alios duos codices, nostris temporibus in lucem editos, quibus titulus est, *Memorial ajustado del Expediente promovido por el honrado Concejo de la Mesta*, præ manibus habere, ex ipsiusmet lectura patefiet; quæ quidem volumina per libellum vulgo *Gazeta n.* 38. *ann.* 1783. ad omnium aures pervenerunt.)

PATER.

SUMMARIUM.

1 PATER, & filius dicuntur una persona: an vere vel ficte: patris sub nomine qui venianr: quid juris pater habeat, patre vivente, aut mortuo, ad num. 5.

6 Per transitum ad secundas nuptias quibus privetur: pater & filius an possint beneficium in eadem ecclesia obtinere, aut celebrare, & an idem successive possidere, ad n. 12.

13 Renuentibus filiis, pater potest profiteri: fit irregularis si in lecto filium suffocavit, excommunicatur, si in sacris constitutum filium percuserit: per filios quæ immunitas patri, ad n. 19.

20 An teneatur pater ad restitutionem mutui sine consensu à filio accepti: quando iniquitas patris ad filium transfundatur, ad n. 22.

23 Novæ addit. subnectuntur, ad n. 29.

PATER, & filius dicuntur una persona, & habetur expresse in Juribus, tam civilibus, quàm canonicis; In civilibus, *in l.* Si quis duobus 11. *Cod. de impuberum, & aliis substitutionibus*, ibi: *Cum, & natura pater, & filius eadem esse persona pene intelligantur*; & sæpe alibi. In canonicis, *in c.* Contradicimus 21. *caus.* 25. *q.* 3. §. 1. ibi: *Cum una caro probetur pater, & filius*, & sæpe alibi. Dicuntur pater, & filius una, & eadem persona, non vere sed ficte, seu juris fictione, ut statuunt Baldus *in l.* de tutela §. Si duo, *ff. de legitim. tut.* & alii communiter. (Consonant *leg.* 1. *tit.* 15. 1. *tit.* 20. *p.* 2. & 2. *tit.* 5. *p.* 5.)

3 Nomine patris venit etiam avus, & proavus paternus, respectu nepotum, & pronepotum, seu respectu neptum, & proneptum, si fuerint sub potestate avi, & proavi; *l.* Cum oportet 6. *Cod. de bo-*
4 *nis, quæ liberis in potestate &c.* cum similibus. Pater filius avi, vivente eodem avo, non habet jus in suos filios, nisi habitu, *l.* Nam Civium 4. *ff. de his, qui sui, vel alieni juris sunt*, ibi: "Nam qui »ex me, & uxore mea nascuntur, in potestate mea »sunt, item, qui ex filio meo, & uxore ejus, id est, »nepos meus, & neptis æque in mea sunt potesta-
5 »te" Pater decedente avo, acquirit actu potestatem in suos filios; *leg.* Nepotes 5. *de his, qui sui, vel alieni juris sunt*: ibi: "Nepotes ex filio mortuo »avo, recidere solent in filii potestatem, hoc est, »patris sui."

6 De Jure communi pater ob transitum ad secundas nuptias non privatur usufructu bonorum filiorum prioris matrimonii. Gom. ad *leg.* 48. *Tauri n.* 1. *in fine*, Paschalis *de virib. patr. potest. p.* 3. *n.* 37. Ascanius Clemens *de patria potestate c.* 7. *effect.* 2. *n.* 40. *vers.* Amplia decimo tertio:: Castill. *de usufructu c.* 3. *n.* 26. Sanchez *consil. mor. lib.* 1. *c.* 2. *dub.* 28. *in fine.* Joannes Angelus Bossius *de patr. potest. cap.* 7. *n.* 170. & *in tract. de contractu Matrimonii cap.* 11. *n.* 276. & 325. & innumeri alii ibi ab ipso citati. Et ratio est, quia filiifamilias ex priori matrimonio nati per transitum patris ad secundas nuptias non desinunt esse sub patria ipsius potestate, ut omnes concedunt, ergo nec eorum bona desinent esse sub ipsius administratione, & usufructu, jura etenim, quæ non diffidunt quoad personam, nec diffidere videntur quoad bona; Hoc idem evincitur *ex l.* Generaliter 5. & *l.* Hac edictali 6. *Cod. de secundis nuptiis.*

7 Nec valet objicere, quod sicuti mater transiens ad secundas nuptias privatur jure educationis, & tutelæ filiorum prioris matrimonii, ita pater transiens ad secunda vota debet privari usufructu bonorum filiorum prioris matrimonii. Non valet, *inquam*, quia non currit paritas quoad hoc de matre, & patre; Mater enim nec habet filios sub sua patria potestate, nec gaudet usufructu in eorum bonis, sed solummodo exercet munus tutelæ, quod est quid diversum à munere patriæ potestatis, & cum ipsa quodammodo transeat sub potestate secundi mariti non est æquum, quod filios prioris apud se retineat: Quæ omnia considerari non possunt in patre transeunte ad secundas nuptias, (*Vid. lit.* A *col.* 1. *pag.* 109. *lit.* D *pag.* 110. *num.* 12. *vers.* Etsi:: *in addit. novis. hisp.* etiamque *verb.* Mater, *verb.* Tutor, *vers.* Matrem:: *verb.* Ususfructus, *vers.* Etsi legitima:: *in addit. hisp.*

8 Pater non potest beneficium habere in una ecclesia, & filius in alia, quando ambæ sunt sorores, ita ut residens in una censeatur in alia residere, quarum aliquæ reperiuntur in Hispania *Sacr. Congr. Concil.* apud Nicol. Garz. *de benefic. p.* 7. *in addit. ad c.* 3. *num.* 75. & Barbosa *in Summa Apost. dec. verb.* Pater *num.* 3.

9 Pater, & filius possunt celebrare in eadem ecclesia. Sac. Congr. Concil. *sub die* 31. *Jan.* 1503. apud Sellium *in selectis canonicis cap.* 92. *num.* 7. Barb. *l. c. n.* 4.

10 Pater legitimus nulla indiget dispensatione ad obtinendum immediate beneficium filii; licèt filius quamvis legitimus dispensatione egeat ad obtinendum immediate beneficium patris; Sacr. Congr. Conc. apud Nicol. Garz. *in addit. ad dict. part.* 7. *c.* 3. *n.* 29. & Barbos. *loc. cit. num.* 5. & 6.

Pater enim non prohibetur obtinere immediate 11
Beneficium filii sui legitimi. Sacr. Congr. Concil. *sub die* 30. *Maii* 1602. & *in Maceraten.* 18. *Nov.* 1628. apud Sellium *cit. cap.* 92. *n.* 8. & Barbos. *loc. cit. n.* 7. (Recognoscatur *lit.* A. pag. 53. *lit.* B. *p.* 323. *n.* 83. & 84. & *lit.* C. *pag.* 62. *in addit. hisp.* & *pag. seq. col.* 1. *in princip. cum remission. ibi adnotati s.* Retineque præcipue disposition. Sacr. Conc. Trid. ad dict. n. 83. relatam.)

Pater, reclamantibus filiis, etiam minoribus, uxo- 12
re mortua, potest professionem in aliqua religione emittere. Sac. Cong. Conc. *in Casalen. educationis filiorum* 26. *Aug.* & 25. *Decemb.* 1719. de qua late Ursaya *tom.* 4. *p.* 1. *disc.* 15.

Pater, qui dormiens in lecto filium suffocavit, 13
efficitur irregularis propter culpam, vel negligentiam, quæ homicidium præcessit, ut est textus *in c.* Quæsitum, & ibi DD. *de pœnit. & remiss. c.* Consuluisti 2. *q.* 5. *cap. ult.* cum ibi notatis, *de iis, qui filios occiderunt*; Fagnan. *lib.* 5. *Decr. in c.* Si constiterit 12. *de accusationib. n.* 39. Silvester in verb. Homicidium secund. *n.* 15. *in* 23. *q.* & alii passim.

Pater percutiens filium in Sacris constitutum ex- 14
communicationem incurrit, ut efficaciter probat textus à contrario sensu *in cap.* Cum voluntate §. *fin. de sent. excom.* Cum enim percutientes correctionis causa propinquos inferiorum graduum, id est, Minorum Ordinum in sententiam excommunicationis non incidant, ut ibi deciditur, utique à contrario sensu in hujusmodi excommunicationem incidunt, qui percutiunt propinquos superiorum graduum, id est in Sacris constitutos, & ita videtur sentire ibi Glossa fin. & tenent expresse Hostiens. *n.* 13. Butrius *num.* 25. & Abbas *num.* 8. *vers.* Item quoad percussionem. Idem firmant Hostiens. *in cap.* Indecorum 3. *de ætat. & qualit. n.* 8. *vers.* Item quoad nimiam violentiam :: Joann. Andreas *n.* 13. *vers.* Item quoad violentiam :: Fagnan. num. 48. & ipso teste reliqui omnes. (*Verb.* Census, & Excommunicatio.)

Immunitas duodecim filiorum non conceditur pa- 15
tri propter adoptivos; si enim per statutum, seu constitutionem dispositum sit, quod pater habens duodecim filios gaudeat immunitate quoad onera communia, ut in Statu Mediolanensi, & pluribus aliis provinciis habetur concessum, ne nimio gravamine in alendis tot liberis prematur pater, qui in procreatione tot liberorum sic favorabilis videtur reipublicæ ut notat. per textum *in leg.* Cum ratio naturalis 7. & §. Si plures filios, *ff. de bonis damnator. & l.* 2. *C. de indicta viduitate.* Tunc si pater non habeat complementum filiorum duodecim, nisi computatis adoptivis, talis immunitas eidem non competit *arg. l.* Sextum 2. *ff. de vacatione*, & *excusatione munerum*, §. Adoptivi filii, ibi: *Adoptivi filii in numerum non proficiunt eorum liberorum, qui excusare parentes solent*, & *Inst. de excusationibus Tutor. in princ.* ibi: *Sed adoptivi liberi non prosunt.* Rosignol. *de patr. potest. disc.* 2. *cap.* 10. *num.* 4. & alii communiter.

Immunitas duodecim filiorum patri concessa non 16
tollitur per emancipationem aliquorum ex filiis. Roland. *cons.* 52. *n.* 5. *vol.* 2. Menoch. *cons.* 486. *n.* 6. Rosignol. *l. c. disc.* 6. *cap.* 23. *n.* 3. ubi pluribus adductis testatur de communi.

Nec talis immunitas tollitur ex nuptiis filiarum, 17
& licèt plures ex filiabus nubant, non cessat privilegium in patre duodecim liberorum, ut definivit Excellentissimus Mediolani Senatus *per literas patentes in casu Joannis Petri de Mutina dicti Orthonæ die* 7. *Maii* 1552. test. Rosign. *l. c. n.* 5.

(Quinque liberos superstites naturales, seu legitimos habens, nisi propter belli causam aliquos amiserit, quod à tutela, vel cura liberetur, *lex* 2. *tit.* 17. *p.* 6. asserit: *vid. ad eam glos. D. Greg. Lo-*

BIBLIOTECA CENTRAL